

نذر سبز

مصرف بی رویه ظروف یک بار مصرف پلاستیکی در هیئت های عزاداری و هشدارهای زیست محیطی در این باره، پویش های مردمی را برای جایگزینی این ظروف، راه انداخته است

خبرنگار

پویش «محرم سبز» امسال، باهدف کاهش آسیب های زیست محیطی و سامان دهی پسماند هیئت های عزاداری اجرایی شد. اما سهولت استفاده از ظروف پلاستیکی، تقاضا برای مصرف آن ها را همچنان در صدر برگزاری مراسم و نذورات نگاه داشته است. روز شمار تقویم که به برخی مناسبت ها می رسد، هشدارها درباره مصرف آن ها، جدی تر می شود؛ البته اعیاد هم شامل مناسبت هاست، اما جایگاه ویژه «محرم» و «صفر» و باور و اعتقادات مردمی برای دادن نذور در این ایام، انگار حساسیت های غیر از این ایام را کاهش داده است. عاشورا تا سوغا گذشت، اماربعین و دهه آخر صفر در پیش است. هیئتی ها از همین حالا باجنب وجوش و برنامه هایی، برای بهتر برگزار شدن مراسم، تدارک می بینند. این روایت ها برای آن روزهاست.

تغییر الگوی مصرف

استفاده از ظروف یک بار مصرف فومی در جشن های خانوادگی، سفرها، نذورات و رستوران ها، الگوی مصرف را تغییر داده است. البته دلیل هم دارد؛ کم شدن دردسر برای این ظروف که احتیاج به شستن، شمردن و خشک کردن و سامان دهی ندارد، معمولا نمی گذارد صاحبان برگزاری مراسم به گزیننه ای غیر از استفاده از آن ها فکر کنند. به این ها اضافه کنید برپایی سازه ها و راه افتادن موکب های متعدد در این ایام را که معمولا به گزیننه ای جز استفاده از ظروف یک بارمصرف فکر نمی کنند. حالا حالا ها احتمالا همین طور است؛ مگر اینکه با فرهنگ سازی، این رویه تغییر کند. استفاده از لیوان و ظروف مختلف و سقره های یک بار مصرف، کار را برای هیئتی ها در جمع و جور کردن امور یک مراسم راحت می کند، اما نگرانی درباره پیامدهای زیست محیطی آن را قوت می بخشد. نکته نگران کننده اینکه تنوع زیاد و تشکیل شدن این ظروف، جای لوازم آشپزخانه را گرفته است و در میهمانی های کوچک نیز جا گرفته اند.

پویش های مقطعی، کار ساز نیست

کنار بطری های آب که برخی افراد تانیمه سر کشیده و به سمتی رها کرده اند، ظرف های شکسته روی هم تلنبار شده، بازمانده از یک مراسم عزاداری هستند. مراسم عمر بلند و طولانی دارد، اما برخی سنت هایش تغییر شکل داده اند. روال سال ها نه چندان دور به این شکل بود که بعد از جمع شدن هر سقره، جوان ها پای کار شستن ظروف و مرتب کردنشان می آمدند. اما از وقتی که حوصله ها ته کشیده است و آدم ها همه چیز را شسته و رفته و آماده می خواهند تا زحمتی روی دوششان نیفتد، سبک زندگی ها هم تغییر کرده و این موضوع به انواع مراسم نیز کشیده شده است. نتیجه اش، بر شدن کیسه های بدبویی است که ضایعاتی ها آن ها را در شهر به دوش می کنند و کار پاکبانان شهر را سخت می کند؛ اینکه صبح ها تا دیروقت، باید ضایعات را جمع آوری کنند. همین است که متولیان حوزه های مختلف به این فکر افتادند که مقابل خطر بایستند. سمیه رفیعی، رئیس فراکسیون محیط زیست مجلس، خرداد ماه و قبل از شروع ایام عزاداری حسینی، از تشکیل کمیته های ویژه برای پیگیری کاهش مصرف پلاستیک و اقتصاد چرخشی خبر داد. او با اشاره به موضوع ممنوعیت توزیع کیسه های پلاستیکی، گفته بود: در سال های گذشته قوانینی در زمینه ممنوعیت توزیع رایگان کیسه های پلاستیکی در فروشگاه ها تصویب شد، اما به دلیل نبود اراده اجرایی و ناهماهنگی در اجرا، عملا شاهد تحقق کامل این سیاست ها نبودیم و اجرای آن ها محدود به برخی پویش های مقطعی شده است. او اظهار تأسف کرد از اینکه آیین نامه های مرتبط که از سال ۱۴۰۱ به تصویب هیئت وزیران رسیده بود، معطل مانده و بخش مهمی از اقدامات پیش بینی شده، هنوز اجرایی نشده است؛ این در حالی است که علاوه بر موضوع تولید، مدیریت پسماند های پلاستیکی نیز به یکی از چالش های جدی زیست محیطی کشور تبدیل شده است.

به ادعای فعالان محیط زیست، بحران زمانی جدی تر می شود که بدانیم پلاستیک های رها شده، تنها یک زباله ساده نیستند. آن ها به تدریج خرد و به ذرات ریزی تبدیل می شوند و جمع آوری شان تقریبا غیر ممکن است؛ به همین دلیل با هر کیسه پلاستیکی که امروز در طبیعت رها می شود، دل دوستداران محیط زیست بیشتر از همه به درد می آید. پلاستیک ها تجزیه پذیر نیستند و صد ها سال در محیط می مانند و نفس زمین را تنگ می کنند. به همه این روایت ها، حمله اخیر دشمن به زیر ساخت های پتروشیمی را اضافه کنید که ضرورت بازنگری در تغییر سبک زندگی های امروزی را ایجاب می کند. به همین خاطر است که مریم فرهنگی، یکی از دوستداران محیط زیست، در گفت و گو با خبرنگار ما، بارها گوشزد می کند: تنگ شدن نفس زمین را که بیخ گوش ما دارد اتفاق می افتد، جدی بگیریم. اوضاعیک تیم ده نفره مردمی به نام «نفس زمین» است که غالب اعضای آن، خانم هستند و کارشان گره خورده به نجات جان طبیعت و منابع آب و خاک است. فرهنگی همین ابتدای صحبت از رسانه ها می خواهد فرهنگ سازی درباره این موضوع را جدی بگیرند. او از تشریح خطرات احتمالی رها کردن ضایعات پلاستیکی در طبیعت برای سلامت انسان، می گذرد و کوتاه و خلاصه می گوید: ظروف پلاستیکی عمر مصرفی بسیار کوتاهی دارند؛ گستره این پسماند ها در طبیعت، منابع آب، خاک و حیات وحش را نیز با آسیب های

تنگ شدن نفس زمین را جدی بگیریم

جدی مواجه می کند و ممکن است سیصد تا هزار سال در محیط زیست باقی بمانند و در نهایت به میکروپلاستیک ها و نانو پلاستیک ها تبدیل و دوباره وارد زنجیره غذایی انسان و سایر موجودات زنده شوند. فرهنگی و تیم همراهش، از جان و دل برای محیط زیست مایه می گذارند و اعتقاد دارند که این هم نوعی ادای دین به زمین و محیط اطرافشان است.

نذر محرمی من

این فعال محیط زیست در ادامه می گوید: تغییرات بزرگ محیط زیستی از تصمیم های کوچک شروع می شود. او صحبت را به «نذر من» که جزئی از برنامه های گروهشان است، می کشاند و می گوید: نذور مردمی در ایامی خاص مثل مناسبت های مذهبی، پیرنگ تر می شود؛ یکی از مهم ترین چالش های محیط زیستی در این اجتماعات، مصرف گسترده ظروف یک بار مصرف و تولید حجم انبوه پسماند، به ویژه زباله های پلاستیکی است. صاحبان مراسم به دادن نذوری نظیر آش، چای، شربت، شیر و... در ظروف یک بار مصرف پلاستیکی عادت کرده اند که محل توزیع آن ها علاوه بر منازل، تکیا، حسینیه ها و مساجد است. غالبا موکب ها در خیابان ها و معابر اصلی هم محل توزیع نذور هستند. متأسفانه برخی مردم رعایت نمی کنند. نه اینکه عمدی در کار باشد، بلکه بیشتر آن ها متوجه نیستند زباله هایی که در معابر و جوی ها ریخته می شود، به مشکلات زیست محیطی دامن

محدود کردن استفاده با اقدامات سخت گیرانه

وارد آب و خاک و محیط زیست شوند و این یعنی تهدید سلامت انسان و بعد هم یک اجتماع. رضوی رشد جمعیت و تعداد گردشگر را در کلان شهری چون مشهد یادآوری می کند و ادامه می دهد: تا زمانی که اقدامات سخت گیرانه برای محدود کردن استفاده اعمال نشود، حجم پسماند پلاستیکی، صعودی خواهد بود. او بعد از آن بلافاصله مصوبه هیئت وزیران درباره آیین نامه کاهش مصرف کیسه های پلاستیکی را مطرح می کند که رویکردی راهبردی در زمینه گذار از تولید کیسه های پلاستیکی زیر ۲۵ میکرون و رفتن به سمت جایگزینی تدریجی آن ها با محصولات زیست تخریب پذیر در یک بازه زمانی پنج ساله دارد. البته وظایف بین نهادهای تولیدی مثل صنعت و معدن و تجارت و نهادهای نظارتی (حفاظت محیط زیست) تقسیم شده است. رضوی می گوید: با توجه به نقش کلیدی هیئات و مساجد در مدیریت این موضوع، سازمان پسماند از رویکرد «ترکیبی» استفاده می کند؛ یعنی ترفند آموزش برای کاهش مصرف را در کنار تخصیص تیم های ویژه برای مدیریت سریع زباله و تسهیل

می زند. مردم اگر از آسیب های این کار آگاه باشند، محال است آن را انجام دهند. البته همین الان هم شاهد هستیم خیلی از موکب داران رویه خود را تغییر داده اند و از ظروف شیشه ای یا ظروف پلاستیکی که قابلیت شست و شودا داشته باشد، استفاده می کنند. او ادامه می دهد: برنامه ما در «نذر من»، همین است. تمرکز و فعالیتمان، بیشتر حول محور معابر و خیابان های مشرف به حرم مطهر است. البته در دهه آخر صفر، جاده های مشرف به شهر هم به خاطر حضور موکب داران در این محدوده ها، به نقشه کار ما اضافه می شوند. کار ما این است که در مسیر راه برویم و بطری های آب و زباله ها را جمع آوری کنیم. ما با نهادهای مختلف، تعامل و همکاری داریم و به آن ها پیشنهاد دادیم که خرید قمقمه آب را به عنوان یکی از ضروریات در نظر بگیرند و خودشان را مقید به تهیه آن کنند. یقین بدانید هم خیلی به صرفه تر است و هم میزان مصرف زباله ها را به شکل چشم گیری کاهش می دهد. فرهنگی از یک ابتکار دیگر تیمشان حرف می زند که ساخت سقاخانه ای در عرصه میدان شهداست و پا هم گرفته است، به این نیت که مردم نذور شمعشان را آنجا روشن کنند. او حرف برای گفتن زیاد دارد اما همه آن ها را در چند عبارت خلاصه می کند: جایگاه محیط زیست در ساختار حکمرانی کشور باید بیش از قبل تقویت شود و اگر این اتفاق نیفتد، آثار سوء آن بر محیط زیست، جبران شدنی نیست.

باز یافت، مدنظر دارد و علاوه بر این، سازمان از صنایع پلاستیک حمایت می کند و چنانچه متقاضیان سرمایه گذاری در این زمینه، حاضر به همکاری باشند، سازمان آمادگی دارد در مجتمع های صنعتی باز یافت، با آن ها مشارکت کند. این مسئول، صحبت هایش را با طرح این موضوع ادامه می دهد: «کاهش مصرف ظروف یک بار مصرف، چند اثر کلیدی دارد؛ اینکه حجم زباله راکاهش می دهد که کاهش هزینه های سنگین برای شهروندان، اولین نتیجه آن است و علاوه بر آن بر سلامت اکوسیستم تأثیر دارد؛ چرا که از ورود میکروپلاستیک ها و مواد شیمیایی سمی به خاک و نفوذ آن ها به سفره های زیرزمینی جلوگیری می کند؛ یعنی از آلودگی زنجیره غذایی و منابع آب ما پیشگیری می کند.» او می افزاید: واز همه مهم تر، با توجه به چالش های تولید و محدودیت های صنعت پلیمر در کشور، کاهش مصرف ظروف یک بار مصرف، فشار بر مواد اولیه چرخشی» (یعنی استفاده مجدد و باز یافت مواد موجود) هدایت می کند تا ائتلاف منابع در شرایط بحرانی، جلوگیری شود.

هنرمندان پای کار آمدند

البته پویش ها خیلی بیشتر از روایت هایی است که در این سطرها نقل می شود. در ادامه بانوان هنرمندی با سوزن و نخ برای مقابله با این بحران ایستادند که کیسه های پارچه ای را جایگزین پلاستیک های یک بار مصرف کنند. همین حالا در خیاط خانه حرم مطهر، عده ای مشغول دوخت و دوز این کیسه ها با مواد زائد پارچه ای هستند و آن ها را بین زائران بازگاه تقسیم می کنند و خیلی از زنان هنرمند دیگر هم دست به کار شدند. اما به قول دوستداران محیط زیست، فرهنگ سازی ها باید بیشتر از این باشد. حیف که محمدرضا صفایی، رئیس شورای هیئت های مذهبی مشهد، وقتی برای پاسخ دادن به پرسش های گزارشگر ما نگذاشت تا راهکارهای آن ها را هم برای برون رفت از این معضل داشته باشیم. به جای او، یکی از هیئتی ها به صورت غیر رسمی پاسخمان را داد و پیشنهادی مطرح کرد که طرح آن، خالی از لطف نیست: «زیر ساخت های ساده اما مؤثر در محل برگزاری مراسم، لازم است و اینکه سطل های زباله در کنار تکایا و موکب ها باید به اندازه کافی باشد. وجود مخازن تفکیک زباله در محل توزیع نذری، باعث می شود ظروف پلاستیکی، لیوان ها و مواد قابل باز یافت از زباله های تر جدا و مسیر باز یافت آن ها کوتاه تر شود.»